

Maria Cosniceanu

ACADEMICIANUL NICOLAE CORLĂTEANU ÎN APRECIEREA CONTEMPORANILOR SĂI

Acad. N. Corlăteanu a trăit și a activat în cunoscuta perioadă de tristă amintire. Cu toate neplăcerile pe care le-a avut și le-a suferit, el a fost totuși un om fericit. S-a bucurat de slava și cinstea binemeritată. Grație calităților sale de Om cu literă mare, de personalitate cu o cultură aleasă, de o noblețe aparte, distins savant, ilustru pedagog, patriot al neamului, el a fost stimat, iubit, admirat, venerat de toți acei care l-au cunoscut și l-au apreciat la justa lui valoare, obiectiv, fără invidie.

Azi, comemorându-l pe ilustrul academician, vom reactualiza doar unele din mulțimea de aprecieri elogioase, care i s-au adus pe parcursul vieții, cu ocazia aniversărilor, a apariției lucrărilor sale și a altor evenimente importante din lunga sa viață și prodigioasa-i activitate. Este o datorie de conștiință a noastră, a discipolilor săi, să readucem în memoria generației actuale chipul luminos și faptele mărețe ale dascălului și îndrumătorului nostru, de a le face cunoscute generației tinere, în speranța că vor dăinui și în generațiile viitoare de filologi.

Pentru competența, erudiția, vocația de pedagog, cercetător și organizator al științei academice, profesorul-lingvist N. Corlăteanu a fost apreciat în presa vremii începând cu primele sale lucrări publicate [4, p. 83-87]. În a. 1988 el a fost aspru criticat cum că ar fi promovat „teoria” celor două limbi – româna și moldoveneasca, acuze ce se refereau, de fapt, la toți lingviștii din republică. În 1990, la cea de-a 75-a aniversare a acad. N. Corlăteanu, *Revistă de lingvistică și știință literară*, nr. 4, la rubrica *Aniversări* a inserat un material în care acad. Corlăteanu a fost absolvit de acuzele respective. În anii următori au fost publicate articole, interviuri, recenzii și aprecieri, „în care se reevaluează opera științifică a savantului, demonstrându-se cu argumente de necontestat că lingvistul N. Corlăteanu s-a ocupat toată viața de studiul limbii române și a adus contribuții de valoare în acest sens” [3, p. 240].

Cu ocazia celei de-a 80-a aniversări a academicianului-profesor, în revistele *Revistă de lingvistică și știință literară*, *Limba Română*, precum și în culegerea *Omagiu academicianului Nicolae Corlăteanu*, au fost publicate materiale de către majoritatea filologilor din republică, articole prin care acad. N. Corlăteanu a fost „repus la loc de cinste în lingvistica din Republica Moldova” [3, p. 240].

Acad. Silviu Berejan, care totdeauna a subliniat că este discipolul acad. Corlăteanu, numindu-l „promotor constant al limbii române literare”, scria: „Profesorul-lingvist N. Corlăteanu, care căpătase încă de la Universitatea din Cernăuți un profil larg de filolog, fiind adept convins al „auritei căi de mijloc” horatiene, întotdeauna cumpănit și îndelung chibzuit, pe parcursul aproape a unei jumătăți de secol și-a adus obolul la formarea nu numai a unor cadre de filologi bine orientați în problemele limbii și literaturii naționale, ci și a unor buni cetățeni, cu o trează conștiință de neam, a unor oameni de omenie. De aceea școala formată și mulți ani condusă de N. Corlăteanu poate fi numită Școala Omeniei, Școala Cumsecădeniei. Discipoli ai acestei școli sunt toți foștii studenți ai Domniei sale (al căror

număr trece de 5 mii), toți acei care i-au audiat cursurile, i-au ascultat îndrumările și sfaturile, toți acei care au avut fericita ocazie să lucreze cot la cot cu Domnia sa” [1, p. 7].

În același articol acad. Berejan relatează: „Intelectual cu orizont larg, academicianul-profesor N. Corlăteanu a apărut întotdeauna cu credință neșrămutată frumusețea și armonia verbului matern, străduindu-se ca ideea unității glotice moldo-române să fie mereu prezentă în scrierile sale” [1, p. 6].

Discipolul Nicolae Mățaș declară cu fermitate: „Nicolae Corlăteanu este patriarh al lingvisticii românești din această margine de Țară nu numai în sensul venerabilei vârste pe care o rotunjește zilele acestea, ci și în acela de domn, unanim și meritoriu recunoscut, al limbii române din Basarabia. Cu tot orgoliul, cu toată rânza, cu toată invidia și ranchiuna ce ne caracterizează, nu putem să nu recunoaștem că Nicolae Corlăteanu este, la ora actuală, în Basarabia, cel mai mare lingvist, *unus et leo*” [3, p. 235]. Într-un alt articol (din 2005) prof. Mățaș mărturisește: „Sunt mândru, împreună cu alți colegi de facultate că am absolvit școala academică a domnului profesor. Cred că și domnul profesor se mândrește cu brazda pe care a răsturnat-o pe ogorul culturii, științei, literelor din Basarabia” [2, p. 25]. Și mai departe: „Parafrazând un cunoscut dicton rusesc, voi spune că nu numai eu, ci noi toți am ieșit din **Abecedarul** domnului profesor Corlăteanu” [2, p. 27]. Și acad. Simion Cibotaru, cu diferite ocazii, parafrazându-l pe Belinski, spunea: „Noi toți am ieșit din mantaua lui Corlăteanu”.

Prof. Anatol Ciobanu notează: „Prelegerile lui captivau pe studenți prin profunzimea gândurilor expuse, prin varietatea materialului factual, prin logica demonstrărilor și spiritul inovator al interpretărilor, prin atitudinea personală, deseori cu totul originală față de multe probleme dificile și, desigur, prin expresivitatea formei de expunere” [2, p. 19].

Un alt discipol, regretatul prof. Vasile Melnic sublinia că domnul prof. Corlăteanu „ne-a învățat și pe noi, miile de elevi și discipoli, să păstrăm acea sfântă legătură intimă ce există între limbă și Țară, căci cine nu are Țara în inimă, zadarnic o caută pe hartă. N. Corlăteanu a avut și are în inima sa și Țara, și limba, și istoria neamului românesc”. Această teză este confirmată și de interviul publicat în revista *Limba Română*, nr. 1, 1995: „Cred că atribuirea denumirii de limbă română pentru noțiunea de limbă literară în Republica Moldova nu știrbește cu nimic nici autoritatea și nici demnitatea nimănui” [5, p. 99-100].

Acad. Haralambie Corbu, referindu-se la analiza fenomenului lingvistic privit de N. Corlăteanu ca element de bază al culturii, conchide: „Trei sunt pilonii principali pe care se sprijină cercetările profesorului: erudiția, poziția etică și nedezmănițitul simț estetic. Filologul N. Corlăteanu a rămas pe parcursul întregii sale cariere fidel principiului filozofic-culturalist și istoricist în abordarea și interpretarea fenomenului lingvistic propriu-zis, străduindu-se permanent să-l integreze în contextul larg al culturii, să-l pună în relațiile și coraporturile sale firești – interdisciplinare, de interdependență și condiționare reciprocă – cu istoria, filozofia, literatura și folclorul” [5, p. 66-67].

Unul din miile de învățăcei ai academicianului N. Corlăteanu, scriitorul Mihail Gh. Cibotaru îl caracterizează cu multă stimă și dragoste: „E Omul care și-a iubit și-și iubește Limba nu mai puțin decât propria-i viață, rămânând de-a lungul anilor Mesagerul și Promotorul ei consecvent... E Omul care s-a zidit în Credința și-n Aspirția Neamului, chiar și-n cele mai nesigure și mai periculoase timpuri, cu rodul trudei sale de o viață, dar pe care trudă n-a încercat măcar o dată s-o afișeze... Acesta-i Marele nostru Savant, Marele nostru Cetățean, Marele nostru Om de Cultură și de Omenie, Măria sa domnul academician Nicolae Corlăteanu” [2, p. 56].

Poetul Nicolae Dabija, care în repetate rânduri l-a apreciat înalt pe iubitul său profesor N. Corlăteanu, la trecerea lui în lumea celor dreți, în editorialul „Patriarhul” scrie: Am fost unul dintre cei care au avut norocul să-l fi ascultat. Când intra în auditoriu ne ridicam în picioare. Știam: profesorul N. Corlăteanu trebuie ascultat în picioare. Așa cum sunt ascultați preoții când vorbesc. Ca și cum la lecții domnia sa (și aici îmi vine să scriu mai degrabă: sfinția sa) ar fi rostit nu cuvinte, ci rugăciuni. Pentru că Nicolae Corlăteanu nu a predat Limba Română, el a oficiat-o, a propovăduit-o, a slujit-o ca pe-o liturghie. Era ca un adevărat preot al limbii române, care sfințea cu prezența sa aulele universitare” [6, p. 1].

Jurnalistul Alexandru Bantș, redactor-șef al revistei *Limba Română*, în prefața cărții *Nicolae Corlăteanu. Testament. Cred în izbânda limbii române* menționa: „Dascăl prin vocație, Nicolae Corlăteanu este preocupat, ca om trecut prin vârtejul înstrăinării de neam și țară, de continuitatea mesajului identitar ce urmează a fi transmis tinerei generații întreg, fără a fi trunchiat sau denaturat. De aceea, ori de câte ori are prilejul, și textele de față sunt dovadă în acest sens, reputatul filolog accentuează că basarabenii sunt români și vorbesc limba română” [3, p. 9].

Profesorul universitar Victor Banaru nota: „Numele lui Nicolae Corlăteanu îl găsim nu numai pe coperta lucrărilor sale, ci și în nenumăratele dicționare și enciclopedii, în fișierele marilor biblioteci din București, Moscova, Kiev, Varșovia, Paris, Londra, Berlin și Washington etc., etc. Numele lui e în gândul miilor de discipoli ce au sorbit din cărțurăria și din dăruirea de sine a Domniei sale, în sufletul colegilor săi de breaslă și de cuget” [4, p. 29].

În 1999, un om de cultură din spița Nandrișilor, Gheorghe Nandriș, medic la Sibiu, îi scria acad N. Corlăteanu: „Ce frumoasă este poziția Dvs în calitate de patriarh al culturii în Moldova, cu discipoli și școală. Prin ceea ce faceți pentru apărarea limbii române, alcătuiți împreună cu colaboratorii Dvs un nucleu de intelectuali, ce reprezintă „conștiința națiunii”. După o rătăcire de jumătate de secol un asemenea „far” al conștiinței naționale este tot atât de folositor precum le este celor rătăciți pe ape un far luminos de pe țarm” [7. p. 183].

În 2005, la cea de-a 90-a aniversare a academicianului N. Corlăteanu, profesorul universitar clujean Onufrie Vințel a rostit și a lăsat în scris: „Atât în munca de cercetare, cât și în cea de predare, Nicolae Corlăteanu, a dat dovadă de o vastă erudiție, demnă de laudă, de meticulozitate, acuratețe și acribie nemțească, calități care l-au ridicat pe pedestalul științei și, pe lângă sutele de articole și studii, zecile de cărți, recenzii, note etc., lasă în urma sa un număr însemnat de discipoli, învățaței care au plecat pe urmele lui, devenind ei la rândul lor mari personalități în domeniul filologiei” [4, p. 30].

Lucrările academicianului N. Corlăteanu au fost înalt apreciate de discipolii și colegii săi de breaslă.

Acad. S. Berejan scria la 1995: „Realizări de vârf individuale, care au deschis calea și altora de același fel, au fost, incontestabil, *Contribuția lui Ion Creangă și a altor scriitori la valorificarea stilistică a vocabularului contemporan* (Chișinău, 1964), monografia despre latina populară și raporturile ei cu limbile romanice, publicată la Moscova în 1974, manualele de lexicologie și fonetică pentru facultățile de filologie, lucrări de cultivare a limbii și a. Ele au servit drept model și imbold pentru generațiile următoare de cercetători, în special lingviști, care s-au realizat și ei datorită faptului că au avut un înainte-mergător” [1, p. 38].

În aprecierea filologului Nicolae Corlăteanu eruditul și mult stimatul nostru profesor Vasile Coroban relatează: „Munca de filolog a lui Nicolae Corlăteanu este valoroasă prin

rezultatele ei bogate. Savantul nu și-a precupețit puterile pentru a îmbogăți cu noi și noi lucrări științifice patrimoniul filologiei moldovenești contemporane, iar unele din ele, după cum s-a văzut, rămân lucrări fundamentale prin originalitatea tratării temelor și prin varietatea și bogăția materialului” [4, p. 25].

Profesorul Anatol Ciobanu, făcând o analiză amplă și competentă a monografiei despre latina populară, concluzionează: „Munca titanică depusă de autor la colectarea, conceperea, ordonarea și expunerea materiei cercetate, erudiția demnă de toată lauda, meticulozitatea, pedantismul german (care-l caracterizează în general pe profesorul Nicolae Corlăteanu) i-au permis să lase posterității o lucrare unică în felul său în țările din fosta Uniune Sovietică și în zona de est a Europei, fapt menționat în numeroasele recenzii publicate în Rusia, Ucraina, Polonia, Germania [1, p. 30].

Profesorul universitar Ion Melniciuc subliniază: „*Lexicologia* este opera de vârf a savantului notoriu Nicolae Corlăteanu, întors totalmente cu fața spre adevărul științific, care asemenea unui arbore viguros e gata să înfrunte cele mai năprasnice furtuni într-o perpetua cu demnitate prin viață. Pentru asta îl și venerăm. Pentru tot ce a făcut în vederea prosperării științei și culturii noastre românești îi aducem lauri recunoștinței noastre omenești” [5, p. 84].

Profesorul universitar Vladimir Zagaevski a apreciat și activitatea de fonetist a academicianului N. Corlăteanu, fiindcă „Domnia sa a fost și rămâne un lingvist de larg profil” [5, p. 85].

Activitatea academicianului N. Corlăteanu în domeniul cultivării limbii, a respectării normei literare, a fost înalt apreciată de discipolii, profesori universitari, Ion Ețcu, Teodor Cotelnic, Ion Ciocanu și mulți alții.

Analizând activitatea profesorului Corlăteanu în vederea perfecționării ortografiei, promovării românismului, pregătirii cadrelor de viitori promotori ai limbii române și de activitate științifică, profesorul Ion Ețcu, la cea de-a 90-a aniversare a academicianului, conchide: „Astăzi acad. N. Corlăteanu știe că ceea ce a semănat cu generozitate a prins rădăcini puternice, iar norma literară, frumosul limbii este cultivat cu responsabilitate de numeroșii săi discipoli” [2, p. 38].

La aceeași aniversare, profesorul Ion Ciocanu menționează: „N. Corlăteanu s-a produs în mod exemplar nu numai ca autor al rubricilor de cultivare a limbii în revista *Femeia Moldovei*, pe parcurs de 10 (zece!) ani, dar și în alte organe de presă, militând cu tot talentul său de publicist (pe teme de lingvistică) pentru cultivarea limbii române literare în republică” [2, p. 40].

Cu multă stimă și dragoste au scris despre bunul dascăl Alexandru Dâru, Anatol Eremia, Mihail Dolgan, Vasile Pavel, poeții Liviu Damian, Ion Hadârcă și mulți, mulți alții. Iar poetul Gheorghe Ciocoi i-a dedicat poezia: *Oamenii cu șaptele sfinte*:

Lui Nicolae Corlăteanu la 80 de primăveri

*Există oameni
Tari cum este roua.
Ei nu îmbătrânesc, ei nu au grabă.
Ei zilnic adresează pomilor și nouă
Cuvinte sfinte,
Sincere cuvinte.
Și oamenii aceștia-ntotdeauna
Au șapte mari de zei,
Au șapte mari și sfinte. [5, pe copertă]*

În cartea sa *Așa am trecut până acum prin viață* academicianul N. Corlăteanu mărturisește cu toată sinceritatea, că-l bucură nespuse de mult aprecierile discipolilor săi, care-i produc o satisfacție morală deplină: „Cu diferite ocazii, mai ales prezentându-mi cărțile publicate de ei, au prilejul să-mi exprime cele mai înalte aprecieri și titluri. Cei mai mulți mi-au acordat titlul de «patriarh al științei lingvistice românești din Basarabia postbelică». Alții mă consideră: părinte al filologiei moldave, Luceafărul lingvisticii noastre, decan al filologilor moldoveni, savant filolog, dascăl cu literă mare, venerat academician, învățător al învățătorilor, dascăl model, savant model, Om model, etalon de demnitate, lingvist de talie europeană, distins stilistician și cultivator al graiului matern, iubit profesor, povățuitor, îndrumător și exemplu în toate etc., etc. Afețiunea permanentă și venerația multor generații de învățăcei față de umila mea persoană a concretizat-o Nicolae Mățaș, considerând că în formarea concepțiilor lor am fost «și simbol, și flamură a vieții». Astfel m-am străduit să fiu pentru toți emulii mei” [7, p. 163-190].

Șirul aprecierilor date Omului, Savantului și Profesorului Nicolae Corlăteanu ar putea fi continuat, dar încheiem aici și ne exprimăm doleanța ca tinerii noștri cercetători și generațiile viitoare de filologi să însușească și să dezvolte mai departe acel tezaur al culturii, pe care ni l-a lăsat ca moștenire părintele nostru spiritual, academicianul Nicolae Corlăteanu.

Referințe bibliografice

1. *Revista de lingvistică și știință literară*, 1995, nr. 3.
2. *Limba Română* (Chișinău), 2005, nr. 4.
3. Nicolae Corlăteanu. *Testament. Cred în izbânda limbii române*. – Chișinău, 2010.
4. Academicianul Nicolae Corlăteanu. *Biobibliografie*. – Chișinău, 2006.
5. *Omagiu academicianului Nicolae Corlăteanu*. – Chișinău, 1995.
6. *Literatura și arta*, 25 octombrie 2005.
7. Nicolae Corlăteanu. *Așa am trecut până acum prin viață*. – Chișinău, 2000.

Institutul de Filologie
(Chișinău)